

УДК 374.1≅371

О. А. Кулібаба,

методист комунальної установи «Волинська обласна Мала академія наук»

Диференційований підхід як умова особистісно орієнтованого навчання в системі МАН

Визначено особливості диференціації в навчально-виховному процесі Малої академії наук як особистісно орієнтованої системи. Окреслено шляхи забезпечення слухачам розвитку інтелектуального потенціалу через активізацію навчального процесу.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, Мала академія наук, диференціація навчання, перспективна діяльність, суб'єкт навчальної діяльності.

Kulibaba O. A. Differentiated Approach as a Condition of Personality-Oriented Studies in MACS.

The features of differentiation are given in the educational process of the Minor Academy of Sciences as the personality-oriented system. The ways of providing the listeners with

development of intellectual potential through activation of educational process are outlined.

Key words: the personality-oriented studies, the Minor Academy of Sciences, differentiation of studies, perspective activity, subject of educational activity.

Постановка проблеми. Диференційований підхід до учнів у процесі колективного навчання – один з важливих принципів педагогіки.

Зміст особистісно орієнтованої освіти в Малій академії наук покликаний допомогти слухачеві «у вибудовуванні власної особистості, визначенні власної особистісної позиції в житті, виборі значимих для себе цінностей, оволодінні певною системою знань, виробленні вміння осмислювати наукові та життєві проблеми, пошуку способів їх вирішення, відкритті рефлексивного світу власного „Я”» [5, 1].

Виклад основного матеріалу. Проектування особистісно орієнтованої системи навчання в МАН передбачає: визнання слухача основним суб'єктом процесу навчання; визначення мети проектування – розвиток індивідуальних здібностей слухача; визначення засобів, що забезпечують реалізацію поставленої мети за допомогою виявлення та структурування суб'єктного досвіду слухача, його спрямованого розвитку в процесі навчання, важливим для якого є розробка спеціальних форм взаємодії учасників освітнього процесу (слухачів, керівників секцій, батьків).

Особистісно орієнтоване навчання в Малій академії наук – це такий тип навчання, в якому організація взаємодії суб'єктів навчання великою мірою орієнтована на їх особистісні особливості та специфіку особистісно-предметного моделювання світу.

Традиційна школа орієнтується здебільшого на середнього учня, що сприяє нівелюванню особистості.

Таке усереднення не дозволяє повною мірою реалізувати потенційні можливості талановитій молоді. Більш комфортно є система МАН, яка орієнтується на обдарованого учня, створює умови для реалізації творчого потенціалу, допомагає розкрити здібності до науково-пошукової діяльності.

Диференціація навчання дозволяє організувати навчальний процес на основі врахування індивідуальних особливостей особистості, забезпечити засвоєння слухачами змісту освіти.

Мета диференціації процесу навчання – забезпечити кожному слухачеві умови для максимального розвитку його здібностей, задоволення пізнавальних потреб та інтересів у засвоєнні знань. Загалом під терміном «диференціація» виділяють три основних аспекти: врахування індивідуальних особливостей слухачів; групування слухачів на основі визначених особливостей; варіативність навчального процесу в групах.

Врахування індивідуальних особливостей слухачів характерне як для диференціації, так і для індивідуалізації. Але індивідуалізацію та диференціацію ототожнювати не можна. «Індивідуалізація – реалізація принципу індивідуального підходу до учнів, що передбачає врахування індивідуальності кожної дитини як виявлення особливостей психофізіологічної організації в її унікальності. Диференціація – реалізація принципу диференційованого підходу, який передбачає врахування відмінностей між групами учнів за інтересами, рівнем знань тощо» [7, 2].

Диференціація переходить в індивідуалізацію, якщо навчальний процес відбувається з урахуванням особливостей не груп, а кожного окремого учня.

«Диференціація – спосіб організації навчального процесу, при якому враховуються індивідуально-типологічні особливості особистості (особливості інтелектуальної діяльності, інтереси тощо). Диференціація навчання має зміст і форму. Зміст диференціації навчання – це спеціально організований навчальний процес для певної групи учнів» [6, 2].

У навчальному процесі Малої академії наук використовуються такі форми диференціації, як виконання завдань різного рівня складності та дозування допомоги керівника секції слухачам. Способами включення диференційованих завдань у навчальний процес, у виконання завдань різного рівня складності є такі варіанти, коли керівник секції сам дає завдання кожному слухачеві або слухачі самостійно вибирають завдання; у дозуванні допомоги керівника секції: керівник пропонує завдання, але обсяг дозування допомоги визначає сам слухач.

Головними видами роботи на заняттях є: фронтальна, індивідуальна та групова.

Фронтальна діяльність полягає у виконанні слухачами під безпосереднім керівництвом керівника секції спільних завдань та є незамінною на первісному етапі засвоєння нового матеріалу.

Індивідуальна робота – одноосібне вирішення слухачем навчальних завдань, повна самостійність у здобуванні знань. Домінує при виконанні самостійних робіт.

«Показники складності завдань:

- проблемність завдання;
- відстань від запитань до відповідей;
- кількість причин, які необхідно встановити;
- кількість джерел, які необхідно використати» [4, 17].

Отже, диференціація є одною із найважливіших складових процесу навчання. Диференційоване навчання допомагає легше оволодіти знаннями слухачам та є важливим у роботі методиста, керівника секції.

Диференціація навчання досягається шляхом забезпечення кожного слухача навантаженням відповідно до його індивідуальних можливостей, що практикується такими способами: різнорівневі конкурси, «дозування» науково-дослідницької діяльності, навіть вибір тем наукових робіт, диференційовані, необов'язкові завдання, додаткові індивідуальні завдання.

Успішне диференційоване навчання в МАН реалізується через: вивчення індивідуальних особливостей та навчальних можливостей слухачів; визначення критеріїв об'єднання слухачів у групи; використання й удосконалення здібностей слухачів у груповій та індивідуальній роботі; систематичний аналіз діяльності слухачів; розвиток навиків керування власним навчальним процесом; відмову від малоефективних прийомів організації навчання; здійснення постійного зворотного зв'язку.

Успішна диференціація можлива, якщо керівник секції:

– вміє передбачати труднощі, які можуть виникнути у слухачів під час засвоєння матеріалу;

– враховує загальну та потенційну готовність школярів до наступної діяльності, тобто рівень сформованості знань, здатність самостійно працювати тощо;

– використовує в системі диференційовані завдання індивідуального, парного, групового характеру;

– проводить ґрунтовний перспективний аналіз: з якою метою використовуються завдання, для чого їх необхідно використовувати на цьому етапі заняття, як продовжити роботу на наступних.

Висновки. Отже, диференційований підхід як умова особистісно орієнтованого навчання в МАН забезпечується через такі орієнтири: знання індивідуальних особливостей, ведення психолого-педагогічних досліджень; активізацію навчальної діяльності; визначення етапів, що потребують варіативності; можливість зворотного зв'язку; різноманітність варіативних завдань, правильний вибір навчального матеріалу.

Література

1. Азбука уроку: планування, методика, технологія проведення, аналіз [Текст]. – Х. : Основа, 2008. – 144 с.
2. Арапов А. І. Диференціація навчання в історії вітчизняної педагогіки і школи [Текст] / А. І. Арапов. – К. : МДПУ, 2003. – 243 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості [Текст] / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 342 с.
4. Володько В. М. Індивідуалізація й диференціація навчання: понятійно-категорійний аналіз [Текст] / В. М. Володько // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 4. – С. 9–17.
5. Диференційований підхід як умова особистісно-орієнтованого навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-referat.com>
6. Диференційований та індивідуальний підхід до навчання на уроках англійської мови у класах із вечірньо-заочною формою навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://shag.com.ua/diferencijovaniy-ta-individualenij-pidhid-do-navchannya-na-uro.html>
7. Індивідуалізація і диференціація навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sdamzavas.net/2-44624.html>
8. Макаров С. П. Технологія індивідуального навчання [Текст] / С. П. Макаров // Пед. вісн. – 1994. – № 1. – С. 2–10.
9. Островерхова Н. М. Технологія контрольно-аналітичної діяльності завуча [Текст] / Н. М. Островерхова. – К. : Шкільний світ, 2007. – 118 с.
10. Перспективні освітні технології: наук-метод. посіб. [Текст] / А. М. Алексюк [та ін.]; заг. ред. Г. С. Сазоненко. – К. : Гопак, 2000. – 560 с.
11. Фіцула М. М. Педагогіка [Текст] / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 542 с.